

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

9-maxsus
son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/9 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent;

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent;

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Nasirxodjayeva Dilafroz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent;

Jabborova Charos Aminovna - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Qodirova Muqaddas Tog'ayevna - filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b.,;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD);

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari

doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD);

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD).

22.00.00- SOTSIOLOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

07.00.00 – TARIX FANLARI

Raupov Xolmamat Rashidovich, Xaitova Olmaxon Saidovna

O'ZBEKISTONDA KON-METALLURGIYA SOHASI TARAQQIYOTIDA BERUNIY

ILMIY METODOLOGIYASINING O'RNI 13-19

Muminov Ulmas Ravshanqulovich

QADIMGI TURKIYLARDA DAVLATCHILIK AN'ANALARI 20-30

Azamatova Gulmira Bayirbekovna

MEHNAT MIGRATSIYASINI HUQUQIY TARTIBGA SOLISH MEXANIZMLARI:

XALQARO STANDARTLAR VA MILLIY QONUNCHILIK 31-37

Absalom Ziyadullayevich Xujanazarov

YANGI O'ZBEKISTON SHAROITIDA SURXONDARYO VILOYATIDA

SOG'LIQNI SAQLASH SOHASIDAGI O'ZGARISHLAR 38-43

Allamuratov Shuxrat Ashurovich

BUXORO AMIRLIGINING ICHKI SAVDO-TRANZIT ALOQALARIDA

AMUDARYO SUV YO'LINING O'RNI 44-49

Sabirov Mansurbek

AMUDARYO SOHILI BO'YLAB XALQARO KARVON YO'LIDA RIVOJLANGAN

O'RTA ASR VA SHAHARLARI SAHIFASI 50-53

Matnazarova Mohira Uktamovna

KO'CHMANCHI CHORVADORLAR CHORVACHILIK XO'JALIGINING

SHAKLLANISH OMILLARI 54-59

Shukurillayev Yunus Asrorovich

BUXORO AMIRLIGIDA HARBIY UNVON VA MANSABLARGA TAYINLANISHIGA

OID HUIJATLAR TAHLILI (QO'SHBEGI DEVONXONASI ARXIVI HUIJATLARI ASOSIDA)..... 60-67

Esanova Nilufar

O'ZBEKISTONDA XALQARO MUNOSABATLARNING USTUVOR YO'NALISHLARI

VA ULARNING SANOAT RIVOJLANISHIDAGI BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI 68-73

Jumayev Abdumo'min Fayziyevich

IBN SINONING ASH-SHIFO ASARINING ISLOM VA YEVIROPA FALSAFASIGA TA'SIRI 74-82

Pardaxol Normamatova Ochildiyevna

MUSTAQILLIK YILLARIDA SURXONDARYO VILOYATINING

SOG'LIQNI SAQLASH SOHASIDAGI XALQARO HAMKORLIGI 83-87

Elboyeva Shaxnoza

O'ZBEK OLIMALARINING XALQARO ILM-FAN, MADANIYAT RIVOJIGA

HAMDA FAN VA TEXNIKA TARAQQIYOTIGA QO'SHGAN HISSALARI 88-94

Джаббаровова Юлдуз Джуманиязовна

РОЛЬ ИСТОРИИ МЕДИЦИНЫ В ФОРМИРОВАНИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ

ИДЕНТИЧНОСТИ БУДУЩИХ ВРАЧЕЙ В МЕДИЦИНСКИХ ВУЗАХ УЗБЕКИСТАНА 95-100

Tuyev Fazliddin Erkinovich

2009–2011-YILLARDA BUXORO, SAMARQAND, NAVOIY SANOATIDA

O'SISH VA XALQARO HAMKORLIK DINAMIKASI 101-104

<i>Жураева Камола Сайфиддиновна</i> КАСПИЙСКИЙ РЕГИОН ВО ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКЕ УЗБЕКИСТАНА	105-109
<i>Abdujabborov Kamoliddin</i> QADIMGI BAQTRIYA VA AVESTO JAMIYATI DAVRI QISQACHA TAHLILI	110-115
<i>Mamanov Abdurahim Abduhakimovich</i> TEMURIYLAR VA ULARDAN KEYINGI SULOLALAR DAVRIDA DINIY HOKIMIYATNING KUCHAYISHI (SABABLAR VA NATIJALAR)	116-122
<i>Xolmatov Shukurillo Ziyoviddin o'g'li</i> INGLIZ TILLI TADQIQOTLARDA ILK O'RTA ASRLAR MARKAZIY OSIYO TARIXINING O'RGANISH BOSQICHLARI	123-128
<i>Djurayev Baxtiyor Rajaboyevich</i> O'ZBEKISTON IJTIMOY-IQTISODIY HAYOTIDA AYOLLARNING O'RNI VA GENDER TENGLIGI MASALALARI (TARIXIY-IJTIMOYIY TAHLIL 1991-2025-YY)	129-136
<i>Matyagbov Toyirjon Sultanbayevich</i> JANUBIY OROLBO'YI HUDUDIDA NEOLIT DAVRI KULOLCHILIGIGA DOIR BA'ZI CHIZGILAR	137-140

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Султанова Дина Файзрахмановна</i> ОБЩЕНАУЧНАЯ МЕТОДОЛОГИЯ ИСТОРИЧЕСКОГО ИНСТИТУЦИОНАЛИЗМА В РАЗВИТИИ ЭКОНОМИКИ ОТРАСЛИ КОНЕВОДСТВА НА ТЕРРИТОРИИ СОВРЕМЕННОГО УЗБЕКИСТАНА	141-153
<i>Shodmonov Abduvohid Farxod o'g'li</i> O'ZBEKISTON TARIXIY YODGORLIKLARINI RAQAMLI TURIZM ORQALI SAQLASH VA RIVOJLANTIRISH	154-157

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Otamuratov Sarvar</i> YOSHLARGA OID DAVLAT SIYOSATI: XALQARO TAJRIBA ASOSIDA YANGI TASHABBUSLAR VA QONUNGA TAKLIF ETILAYOTGAN MUHIM QO'SHIMCHALAR	158-164
<i>Tashanov Abduxoliq</i> BUZG'UNCHI G'OYA VA BUZG'UNCHI FAOLIYATNING SHAKLLANISHIDA SALBIY TARBIYA VA ATROF-MUHIT TA'SIRI	165-171
<i>Raxmatova Xolidaxon Xolikovna</i> XOJA AHROR VALIY MUROSAGA OID QARASHLARINING FALSAFIY MOHIYATI	172-178
<i>O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna</i> ABDULXAMID SULAYMON O'G'LI CHO'LPONNING BADIY-ESTETIK MEROSI	179-183
<i>Yazdonov Ulug'bek Tashmurotovich</i> TA'LIM VA TARBIYA – JAMIYATNI MA'NAVIY-MADANIY DEFORMATSIYALASHUVDAN SAQLOVCHI OMILDIR	184-189
<i>Абдуллаева Махбуба Нуруллаевна, Жалалова Гулбахор Одилжоновна</i> КОГНИТИВНЫЕ ФАКТОРЫ РАЗВИТИЯ НАУКИ В IX – XII ВЕКАХ В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ	190-197

<i>Rasulov Hakim Mamanovich</i> DAVLAT VA JAMIYAT O'ZARO ALOQADORLIGINING SIYOSIY-INSTITSIONAL TAHLILI	198-201
<i>Azamova Sitora Ayonovna</i> O'ZBEKISTON ZAMINIDA EKOLOGIK MADANIYATNING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI	202-206
<i>Xolmirzaev Xurshid Nakibillaevich</i> FUTUROLOGIK TAFAKKURDA SUN'IY INTELLEKTNING NAMOYON BO'LISHI	207-212
<i>Namazova Yulduz Muzaffarovna</i> RAQAMLI SIVILIZATSIYA SHAROITIDA MILLIY TA'LIMNING STRUKTURAVIY-FUNKSIONAL JIHATLARI	213-217
<i>Abdurazoqov Gulmurod Musurmonqulovich</i> MAFKURAVIY OMILLARNING YOSHLAR KAMOLOTIGA TA'SIRI NAMOYON BO'LISHINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	218-224
<i>Tojibayev Baxromjon Turabayevich</i> "PREKARIAT" TUSHUNCHASINING GENEZISI: ETIMOLOGIYA, FALSAFIY-IJTIMOYIY ANGLASH	225-229
<i>Tursunova Laylo Ergashevna</i> TILAB MAHMUDOVNING ADABIY ESTETIK QARASHLARINING SHAKLLANISH BOSQICHLARI	230-235
<i>Филиппов Ольгерд Александрович</i> ГУМАНИСТИЧЕСКАЯ ТРАДИЦИЯ В ЭПОХУ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ОБЩЕСТВА	236-244
<i>Chorieva Madina Aliyevna</i> INKLYUZIV TAFAKKUR — JAMIYATNING BARQAROR RIVOJLANISHINING FALSAFIY ASOSI	245-249
<i>Zakirova Nigora Xalmaxammatovna</i> AXBOROT MAKONIDA MILLIY O'ZLIKNI ANGLASH JARAYONINI RIVOJLANTIRISHDAGI MUAMMOLAR VA ULARNI HAL ETISH IMKONIYATI	250-254
<i>Primov Baxriddin Abdiraxmonovich</i> AXBOROT IMPERIALIZMI TAHDIDLARI	255-261
<i>Karimov Zafarbek Ataboyevich</i> TA'LIM TIZIMINI SOTSIOLOGIK-FALSAFIY TAHLIL QILISHDA GUMANITAR YONDASHUVLAR	262-267
<i>O'razov Bobir Baxtiyorovich</i> IJTIMOIY DAVLAT HAQIDAGI G'ARBONA QARASHLAR: FALSAFIY-ILMIY TAHLIL	268-272
<i>Shaydullayev Normamat Sherkuziyevich</i> RAQAMLASHGAN JAMIYAT SHAROITIDA INSON QADRI VA ONG EVOLYUTSIYASI	273-278
<i>Tursunova Olmos Fayziyevna</i> YOSHLAR HUQUQIY ONGI VA MADANIYATINI YUKSALTIRISHNING MA'NAVIY TARBIYA JARAYONIDA TUTGAN O'RNI VA AHAMIYATI	279-284
<i>Turaeva Sanobar Khalimovna</i> EASTERN EDUCATION - THE IMPORTANCE OF UPBRINGING IN THE FORMATION OF HUMAN QUALITIES IN YOUNG PEOPLE	285-287

<i>Jo'rayev Akram Namozovich</i> EKSTREMIZM G'OYALARIGA QARSHI KURASHDA MILLIY O'ZLIKNI ANGLASH MEXANIZMLARINING PSIXOLOGIK VA FALSAFIY ASOSLARI	288-291
<i>Taylyakova Feruzahon Sultanovna</i> GLOBALASHUV - MA'NAVIYATNI ANGLASH OMILI	292-296
<i>Toxirov Abdumalik Ashurali o'g'li</i> MAHALLA VA OILADA YOSHLAR AXLOQINI ME'YORLASHTIRISHNING IJTIMOIY-FALSAFIY ASOSLARI	297-302
<i>Sherboboyev Muxriddin, Javlonbek Hafizullayev</i> KARL POPPERNING BILISH FALSAFASIGA OID QARASHLARI	303-307
<i>Nasriddinov Faxriddin Xalmamatovich</i> AXBOROT VA AXBOROT TIZIMLARINING FALSAFIY TAHLILI	308-314
<i>Ochilov Husan</i> MILLIY AN'ANA VA MODERNIZATSIYA UYG'UNLIGINING FALSAFIY TAHLILI	315-321
<i>Madaminov Nasimjon</i> MILLIY MUSIQIY MEROS ASOSIDA YOSHLARNING ESTETIK DIDI VA TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHNING FALSAFIY JIHATLARI	322-326
<i>Xolmirzayeva Jumagul Xamdammovna</i> MEHNAT MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH SOHADAGI XORIJIY TAJRIBALAR	327-331
10.00.00 - FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Narmuratov Zayniddin Radjabovich</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI SCIENCE/ILM KONSEPTLI FRAZELOGIK BIRLIK LARNING LINGOMADANIY XUSUSIYATLARI	332-337
<i>Payzibayeva Madinaxon Sobirjon qizi</i> INGLIZ XALQ ERTAKLARI OBRAZLARINING BADIY XUSUSIYATLARI VA ULARNING O'ZIGA XOS JIHATLARI	338-342
<i>Axmedov Anvar Botirovich</i> NEMIS TILI TIZIMIDA O'ZLASHMA NEOLOGIZMLARNING ROD KATEGORIYASIGA EGA BO'LIH MASALASI	343-347
<i>Djabbarova Shoiri Baltayevna</i> ETNOGRAFIK REALIYALARNING LINGVISTIK XUSUSIYATI	348-351
<i>Genjemuratov Yaqipbek Baxriyatovich</i> FELETONNING JANR SIFATIDA ANIQLASH MUAMMOLARI	352-355
<i>Tadjiyeva Mastura Fayzullayevna</i> INGLIZ MAQOLLARIDA "LOVE" KONSEPTINING VOQELANISHI	356-360
<i>Qurbonova Gulnoza Abduholiq qizi</i> GIDRONIMLARNING STRUKTUR-SEMANIK TAHLILINING XUSUSIYATLARI	361-364
<i>Ayimbetova Shyryn Jabbar qizi</i> BOLALAR ADABIYOTINING POETIK-FUNKSIONAL XUSUSIYATLARI: YOSH PSIXOLOGIYASI, DIDAKTIKA, AKSILOGIYA	365-371
<i>Ruziyeva Nasiba Kenjayevna</i> O'ZBEK TILIDAGI IBORALARNING SEMANTIK XUSUSIYATLARI VA FRANSUZ TILIGA TARJIMASI	372-375

<i>Бабаева Зарина Сайфуллаевна, Фёдорова Арина Максимовна</i> ГЕЙМИФИКАЦИЯ В ПРОЦЕССЕ ФОРМИРОВАНИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА	376-385
<i>Xushmatatova Aminaxon</i> LINGUOCULTURAL FEATURES OF SPEECH INTENTION IN THE DISCOURSE OF ENGLISH AND UZBEK DRAMATIC WORKS	386-392
<i>Saparniyazova Sarbinaz Baxtiyarovna</i> THE INFLUENCE OF CONTEXTUAL FACTORS ON THE PERCEPTION OF THE PRAGMATICS OF APOLOGY IN ENGLISH AND UZBEK	393-397
<i>Adxamova Shirin Farhodjon qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA EMOTSIONAL HOLATNI IFODALOVCHI KOLLOKATSIYALARNING QIYOSIY TADQIQI	398-401
<i>Машарипова Валентина</i> ЛИНГВОКУЛЬТУРНЫЙ АНАЛИЗ ВЕРБАЛИЗАЦИИ ПАРАЛИНГВИСТИЧЕСКИХ СРЕДСТВ В ПОРТРЕТНЫХ ОПИСАНИЯХ В АНГЛИЙСКИХ И РУССКИХ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ТЕКСТАХ	402-405
<i>Abduqahhorova Gulnoza Abduvahobovna</i> RUS VA O'ZBEK TILLARIDAGI IQTISODIY ANGLISIZMLARNING SINTAKTIK XUSUSIYATLARI	406-411
<i>Raxmonova Yulduz Xusanovna</i> ADABIY ASARLARDA IJTIMOIIY FOJIAVIYLIKNING ESTETIK TALQINI	412-417
<i>Ayimbetova Damekhan Maksetbay qizi</i> ADABIYOTDA ANIMALISTIK JANR VA RAMZIY OBRAZLAR BO'YICHA OLIV BORILGAN ILMIY TADQIQOTLAR	418-427
12.00.00 – YURIDIK FANLAR	
<i>Фазилов Фарход Маратович</i> УГОЛОВНО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ДИПФЕЙКОВ: ОПЫТ УЗБЕКИСТАНА	428-439
<i>Zokirov Sherzod Ilxom o'g'li</i> FUQAROLAR MUHOJIRATLARI BILAN ISHLASH BO'YICHA CHET EL DAVLATLARI TAJIRIBASI: QIYOSIY-HUQUQIY TAHLIL	440-448
<i>Rakhmonov Tolib</i> ISSUES OF DETERMINING THE CIVIL LEGAL STATUS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN UZBEKISTAN	449-454
<i>Sobitxonov Joxongir Zunnurxon o'g'li</i> ISLOM BANKLARI FAOLIYATIDA "FATVO SHOPPING" AMALIYOTI VA UNING OLDINI OLISH BO'YICHA HUQUQIY MEKANIZMLAR	455-462
<i>Mamatmurodov Farrux Farhod o'g'li</i> O'ZBEKISTONDA SUKUKNI RIVOJLANTIRISH: HUQUQIY ISLOHOTLAR, INFRAUZILMA, MUAMMOLAR VA IMKONIYATLAR	463-472
<i>Юнусов Достонбек Анваржон угли</i> ПОНЯТИЕ И ОСНОВНЫЕ ЭЛЕМЕНТЫ ПРАВОВОГО РЕЖИМА ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	473-481

<i>Uteniyazov Keulimjay Kuanishbayevich</i> JINOYAT PROTSSESSIDA AYBLOV FUNKSIYASINI AMALGA OSHIRUVCHI SUBYEKTLARNING HUQUQIY MAQOMIGA OID MUAMMO VA YECHIMLAR	482-489
<i>Xidirov G'anisher Tojimurodovich</i> TEZKOR-QIDIRUV FAOLIYATI USTIDAN SUD NAZORATINING QIYOSIY-HUQUQIY TAHLILI	490-499
<i>Baxronov Ravshan Rashid o'g'li</i> SUN'IY INTELLEKT VA INSON HUQUQLARI: NAZARIY VA HUQUQIY ASOSLAR	500-504
<i>Усмонов Малик</i> ОТСЛЕЖИВАНИЕ И ЗАМОРАЖИВАНИЕ НЕЗАКОННО ПОЛУЧЕННЫХ АКТИВОВ: СРАВНИТЕЛЬНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ПОДХОДОВ	505-510
<i>Abdusatarov Jaloliddin Sharafutdin o'g'li</i> RAQAMLI AKTIVLAR BILAN BOG'LIQ NIZOLARNI HAL QILISHNING MUQOBIL USULLARI	511-517
<i>Islomqulova Shohsanam Vahobjon qizi</i> TIBBIYOT XODIMINING KASBIY JAVOBGARLIGINI SUG'URTALASHDA SUG'URTA TOVONI, SUG'URTA PULI VA SUG'URTA MUKOFOTI TUSHUNCHALARINING MOHIYATI	518-524
<i>Ibodullo Xayrullo Jaxongir o'g'li</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI VA XORIJIY DAVLATLAR SUDYALARINING KONSTITUTSIYAVIY-HUQUQIY MAQOMI	525-530
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Xolmatova Ziroatxon Anvarovna</i> BO'LG'USI PEDAGOGLARDA NOSTANDART TESTLARNI TUZISH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHDA XORIJ TAJRIBASI	531-534
<i>Mamajonova Gulnoza Karimovna</i> AXLOQIY VA ESTETIK TARBIYA INTEGRATSIYASINING PEDAGOGIK ASOSLARI	535-539
<i>Gulomova Komila Maxamatjanovna</i> TA'LIMDA FAOL O'QITISH METODLARINING SAMARADORLIGI: TAJRIBA VA TAHLIL	540-544
<i>Berdiyeva Nilufar Berdiyev qizi</i> BO'LAJAK MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARI TARBIYACHI –PEDAGOGLARINING IJODIY KOMPETENSIYALARINI INNOVATSION YONDASHUV ASOSIDA SHAKLLANTIRISH TAMOIYILLARI	545-549
<i>Фадлиева Амина Ильхамовна</i> ГУМАНИСТИЧЕСКАЯ ПЕДАГОГИКА КАРЛА РОДЖЕРСА И ЕЁ ЗНАЧЕНИЕ ДЛЯ РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ	550-556
<i>Rajabov Eldor Erkinovich</i> THE ROLE OF PEER REVIEW TO IMPROVE WRITING EFFECTIVELY AMONG EFL STUDENTS	557-561
<i>Jumagulova Aziza Abduljalil qizi</i> BOSHLANG'ICH TAYYORGARLIK BOSQICHIDAGI DZYUDUCHILARNING JISMONIY SIFATLARINI RIVOJLANTIRISH ORQALI JISMONIY TAYYORGARLIGINI TAKOMILLASHTIRISH USLUBIYATI	562-573

<i>Toshnazarova Mohinur O'sarali qizi</i> “MOTIVATSION YONDASHUV” HAMDA “KREATIV FIKRLASH” TUSHUNCHALARINING MAZMUN VA MOHIYATI	574-578
<i>Maxmudova Nigoraxon Boyqo'zi qizi</i> BO'LAJAK CHET TILI O'QITUVCHILARINI KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHDA PRAGMATIK MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMLARI	579-585
<i>Hamroyeva Robiya Sherali qizi</i> KELAJAK PEDAGOGLARINING TANQIDIY TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR	586-591
<i>Tug'anboyeva Zamiraxon Shuxratbek qizi</i> TALABA KURASHCHI QIZLARNING KUCH CHIDAMLILIGINI MAXSUS MASHQLAR ORQALI OSHIRISH METODIKASI	592-598
<i>Sadritdinova Dinora A'zamjon qizi</i> WEB ILOVALARNI LOYIHALASHGA OID KOMPETENTLIK VA UNI RIVOJLANTIRISH	599-602
<i>Солохиддинова Фазилатхон Мухиддин кизи</i> ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИИ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ В ПРОЦЕССЕ УСВОЕНИЯ ГРАММАТИЧЕСКИХ ПОНЯТИЙ	603-611
<i>Ниязова Регина Рустамовна</i> АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПОДГОТОВКИ КВАЛИФИЦИРОВАННЫХ КАДРОВ В ОБЛАСТИ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ И СПОРТА	612-615

Received: 2 October 2025
Accepted: 15 October 2025
Published: 25 October 2025

Article / Original Paper

SYNTACTIC FEATURES OF ECONOMIC ANGLICISMS IN RUSSIAN AND UZBEK LANGUAGES

Abduqahhorova Gulnoza Abduvahobovna

Independent Researcher, Termez State University

E-mail: gulnoza8289@gmail.com

Abstract. The article provides a comparative analysis of the syntactic adaptation of anglicisms in Russian and Uzbek. In Russian, the Adj+N and appositive N+N models are active; in Uzbek, N+N and explanatory noun phrases prevail. Abbreviations (PMI, CPI, ESG, GDP, etc.) often function as the head; apposition quickly identifies the term; in news and analytical genres, predicative use conveys the thesis concisely. Linking devices differ: prepositional constructions dominate in Russian, whereas in Uzbek case-suffix patterns and explanatory noun phrases are preferred. For example, валютный своп → valyuta svopi, индекс PMI → PMI indeksi are considered standard solutions. Accordingly, in translation it is recommended to convert Adj+N to N+N, preserve appositive pairs, and keep abbreviations as the head.

Keywords: anglicism, economic terminology, N+N, Adj+N, apposition, abbreviation, syntactic adaptation.

RUS VA O'ZBEK TILLARIDAGI IQTISODIY ANGLISIZMLARNING SINTAKTIK XUSUSIYATLARI

Abduqahhorova Gulnoza Abduvahobovna

Termiz davlat universiteti mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya. Maqola iqtisodiy sohadagi anglitsizmlarning rus va o'zbek tillarida sintaktik moslashuvini qiyosiy tahlil qiladi. Zero rus tilida Adj+N hamda appozitiv N+N modellari faol; o'zbek tilida esa N+N va izohlovchi birikmalar ustun. Darhaqiqat, qisqartmalar (PMI, CPI, ESG, YAIM va b.) ko'pincha yadro vazifasini bajaradi; appozitsiya terminni tez aniqlaydi; yangilik va tahliliy janrlarda predikativ qo'llanish tezisni ixcham beradi. Tilda bog'lovchi vositalar farqli o'laroq qo'llanadi: rus tilida predlogli qurilmalar ustun, o'zbek tilida esa kelishik affiksli va izohlovchi birikmalar afzal. Chunonchi, валютный своп → valyuta svopi, индекс PMI → PMI indeksi kabi yechimlar me'yoriy. Binobarin, tarjimada Adj+N → N+N o'girish, appozitsion juftlikni saqlash va qisqartmalarni yadro sifatida tutish amaliy strategiya sifatida tavsiya etiladi.

Kalit so'zlar: anglitsizm, iqtisodiy leksika, N+N, Adj+N, appozitsiya, qisqartma, sintaktik moslashuv.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5SI9Y2025N67>

Kirish. Har qanday tilda xorijiy so'zlar mavjud. Ularning miqdori vaqt o'tishi bilan ortadi, zero bu hol axborot, iqtisodiyot, tibbiyot va texnologiya sohalarining rivoji bilan bog'liq. Jamiyat taraqqiy etar ekan, yangi hodisalar va buyumlar paydo bo'ladi, ularga nom talab etiladi. Masalan, kiyim-kechakning yangicha turlari yoki turfa texnika vositalari paydo bo'lganda, ular uchun maxsus atamalar shakllanadi. Ingliz tili bugun global ilm-fan, biznes va raqamli muloqotning asosiy tiliga aylanib bormoqda. Ko'plab yangiliklar avvalo inglizcha atamalar bilan yuzaga kelmoqda va aynan shu ko'rinishda boshqa tillarga o'tmoqda. Inglizcha so'zlarning keng tarqalishi nisbatan yaqin davrda jadallashdi, biroq bu jarayon umumbashariy maydonda kechdi.

Hozir ingliz tili *lingua franca*, ya'ni xalqaro aloqa tili maqomiga ega. Ayniqsa ishbilarmonlik muhitida faol qo'llanadi, holbuki uning doirasi faqat xalqaro maydon bilan chegaralanmaydi. Kundalik nutqda ham inglizcha kelib chiqishga ega so'zlar ko'p uchraydi. Odatda o'zlashmalar boshqa tilga yangi tushunchalarni nomlash uchun kiradi [15]; ba'zan esa tilning o'zida mos nom bo'lsa-da, o'zlashma shakl ohangdorligi yoki amaliy qulayligi bois afzal ko'riladi.

Anglitsizmlar masalasi turli tillar doirasida keng muhokama qilinadi. Mazkur mavzu dolzarb, chunonchi, til siyosati, normativ me'yor va amaliy kommunikatsiya kesishgan nuqtada tahlil talab etadi. Shunday savol tug'iladi: *anglitsizm o'zi nima? U shunchaki xorijiy so'zmi yoki maxsus tipdagi o'zlashmami?*

Adabiyot tahlili va metodologiya. Anglitsizm atamasi ilk bor 1687-yilda G.Myej tomonidan qo'llangan. U dastlab ingliz tilidan boshqa tillarga ko'chirilgan ibora va ifodalarni belgilash uchun ishlatilgan [14: 51]; [13:8]. Keyingi davrda atama mazmuni kengaydi, zero u inglizlarga xos odat va hodisalarni ham anglatadigan bo'ldi. Masalan, kriket o'yini hodisa sifatida, tushdan keyingi choy esa odat sifatida anglitsizm [13:8] deb atalgan.

Anglitsizmlar – ingliz tilidan o'zlashtirilgan so'zlar yoki birikmalar [1:32] bo'lib, "Usage Dictionary of Anglicisms in Selected European Languages" manbasida ular imlo, talaffuz va morfologik tuzilishi jihatidan ingliz tilining xususiyatlarini yaqqol namoyon etuvchi o'zlashma birlik sifatida [7] izohlanadi.

Dastlabki rasmiy ta'riflardan biriga ko'ra, anglitsizm – imlo, talaffuz yoki morfologiyasi (yoki hech bo'lmaganda shularning bittasi) jihatidan inglizcha ekani aniq seziladigan, biroq qabul qiluvchi tilning lug'at tarkibiga qabul qilingan so'z yoki iboradir [11:1]; [2]. Boshqa olimlar ham shunga yaqin yondashuvlarni taklif etgan: ularda anglitsizm asosan so'z birliklari yoki idiomatik frazeologiya orqali belgilab olinadi [3]; [5].

Umuman olganda, "anglitsizm" atamasi bo'yicha yakdil qarash yo'q; u ko'pincha "aralashuvning har qanday belgisini qamrab oluvchi soyabon atama" [12: 163] sifatida qo'llanadi.

Ko'plab tadqiqotchilar anglitsizmlarning Yevropa tillarida keskin ko'payishi Ikkinchi jahon urushidan keyin yuzaga chiqqanini ta'kidlaydi. Bu jarayon radio va teleeshittirishlarning ommalashuvi, ommabop musiqa hamda internetning jadal rivoji bilan, zero ingliz tili va AQShning global mavqeining mustahkamlanishi bilan bevosita bog'liq [8: 408]; [11:1]; [13:8].

Hozirgi davrda ingliz tili asosiy donor tilga aylangani bois, anglitsizmlar keng qo'llanadigan tillarni ifodalash uchun yangi atamalar paydo bo'ldi. Masalan, 1964-yilda R. Étiemble "*Parlez-vous franglais?*" ("Siz franglis tilida gapirasizmi?") nomli asarini e'lon qilgan [9].

Rus tilshunosligida unga o'xshash "runGLISH" termini ham ishlatiladi [6]. Bu, xususan, AQShda yashovchi rus tilida so'zlashuvchi muhojirlar tili uchun qo'llanadi [4: 4].

Ko'plab tillarda inglizcha o'zlashmalar (anglitsizmlar)ning kengayishi "Global Anglicism Database – GLAD" (Global Anglicism Database Network)ni yaratishga turtki bo'ldi. GLAD 2016-yilda anglitsizmlar tarqalishini o'rganishga qiziqqan olimlar uchun platforma sifatida yo'lga qo'yilgan bo'lib, bazani muntazam to'ldirish hamda o'zlashma hodisasini turli tillar kesimida tadqiq etishni ko'zlaydi [10].

Demak, anglitsizmlar lingvistik tahlil obyekti sifatida hanuz tadqiqotchilar e'tiborini tortmoqda, ularni qiyosiy nuqtai nazardan o'rganishning rivojlanishi esa lingvistlarning

o'zlashma nazariyasiga umuman daxldor bo'lgan qonuniyatlarni aniqlashga intilayotganidan dalolat beradi.

Muhokama. Iqtisodiy anglitsizm – bu iqtisodiyotga oid tushuncha, predmet yoki jarayonni ifodalovchi ingliz tilidan olingan birlik (so'z, ibora, qisqartma yoki kalka) bo'lib, ruscha va o'zbekcha iqtisodiy nutqda qo'llanadi. U terminologik aniqlik va ixchamlik beradi, vaholanki imlo hamda terminografik xilma-xillik ham keltirishi mumkin.

Iqtisodiy anglitsizmlarning sintaktik xususiyatlari gap va birikma ichida qanday bog'lanishi, qaysi rolni bajarishi va qaysi model bo'yicha tuzilishini anglatadi. Bunda ularning o'rni (pozitsiyasi), bosh-tobe munosabati, bog'lanish vositalari va variantlilik qamrab olinadi.

Iqtisodiy leksika qatlamiga kirayotgan inglizcha kelib chiqishli birliklar odatda compound noun asosida shakllanadi va matnda ot markazli konstruksiyalarni yuzaga keltiradi. Rus tilida Adj+N hamda N+N (ko'pincha yaqin appozitiv tartibda) modellari faol, o'zbek tilida esa N+N tipidagi ot birikmasi va izohlovchi birlik keng qo'llanadi. Appozitsiya – ya'ni qisqartma va to'liq nomning yonma-yon kelishi – ikki tilda ham terminni aniqlashtirishning barqaror usuli bo'lib, ayrim birliklar tahliliy janrlarda predikativ vazifani ham bajaradi.

Rus tilidagi Adj+N modeli, odatda, ruscha affiksatsiya orqali hosil qilingan sifatlovchi qism va inglizcha yadro terminidan iborat bo'ladi: *валютный своп, кредитный дефолт, фьючерсный контракт*. Bunda bosh unsur – termin (*svop, defolt, kontrakt*), tobe unsur – sohaga ishora qiluvchi sifat (*valyuta, kredit, fyuchers*). O'zbek tilida ana shu mazmun aksariyat hollarda **N+N** yoki izohlovchi birlik orqali beriladi: *valyuta svopi, kredit defolti, fyuchers shartnomasi*. Ru → Uz o'girishda sifatlatuvchi tarkib ko'pincha ot birikmasi bilan almashadi: *валютный своп* → *valyuta svopi*; *дивидендная доходность* → *dividend rentabelligi*.

N+N strukturasi ham har ikki tilda uchraydi. Rus tilida *индекс PMI, рейтинг S&P, ETF фонд, IPO рынок* kabi birliklarda umumiy nom (*индекс, рейтинг, фонд, рынок*) qisqartma yoki nom bilan appozitiv tarzda birikadi. O'zbek tilida shunga monand *PMI indeksi, S&P reytingi, ETF fondi, IPO bozori* shakllari ko'proq me'yoriy sanaladi; bog'lanish kelishik qo'shimchalari orqali ifodalanadi (**-i, -si**).

Appozitsion juftlik iqtisodiy ko'rsatkichlar va reyting birliklarida ayniqsa barqaror: rus tilida *индекс PMI упал ниже 50 пунктов*, o'zbek tilida *PMI indeksi 50 ball pastiga tushdi*. Bunday tuzilma referensni tez aniqlaydi, statistik birlikni matnning ma'lumotga to'yingan nuqtalarida lo'nda ko'rsatadi. Shuningdek, qisqartmalar – *IPO, ETF, ESG, GDP/BBП/YAIM, CPI, PMI* – ko'pincha ot yadro sifatida keladi: rus tilida *ESG-требования усилились; BBП вырос*, o'zbek tilida ESG talablari kuchaydi; YAIM oshdi. Sarlavha va lead jumlalarda qisqartmalarning gap boshiga chiqishi informatsion fokusni kuchaytiradi.

Bog'lanish vositalarida tizimlar farqlanadi: rus tilida predlogli konstruksiyalar faol – *опционы на нефть, налог на прибыль, своп по ставке*; o'zbek tilida esa kelishik qo'shimchalari va izohlovchi birlik asosiy vosita – *neft bo'yicha opsionlar, foyda solig'i, stavka bo'yicha svop*. Har ikkala tizimda ham yadro ko'pincha inglizcha kelib chiqishga ega termin (*svop, opsion, indeks*), tobe qism esa sohaga yoki parametr ga ishora qiladi (*valyuta, neft, stavka, bozor*).

Janr va auditoriya ta'siri bilan variantlilik kuzatiladi: *cash flow* rus tilida *кеш-флоу / денежный поток*, o'zbek tilida *naqd pul oqimi / kesh-flou* shakllarida almashadi. Rasmiy-huquqiy va statistik matnlarda **qisqartma + izoh** yoki **izoh + qisqartma** sxemasi tez

me'yorlashadi: *yalpi ichki mahsulot* (YAIM) / YAIM (yalpi ichki mahsulot); tahliliy OAVda esa qisqartma ko'pincha mustaqil yadroga aylanadi.

Quyidagi jadval asosiy sintaktik modellarning tilga xos ko'rinishlarini jamlaydi:

Asosiy masala	Rus tili ko'rinishi	O'zbek tili ko'rinishi	Izoh/namuna
Kompozitsiya	Adj+N, N+N (yaqin appozitiv)	N+N, izohlovchi birlik	<i>валютный своп</i> → <i>valyuta svopi</i>
Appozitsiya	<i>индекс PMI, рейтинг S&P</i>	<i>PMI indeksi, S&P reytingi</i>	Referensni tez aniqlaydi
Bog'lanish vositasi	Predloglar: <i>на, по</i>	Kelishik/"bo'yicha"	<i>своп по ставке</i> → <i>stavka bo'yicha svop</i>
Qisqartma yadro	<i>ВВП вырос; ESG-требования...</i>	<i>YAIM oshdi; ESG talablari...</i>	Sarlavhada fokusni tortadi
Predikativ qo'llanish	<i>IPO состоялось; рынок в ралли</i>	<i>IPO muvaffaqiyatli o'tdi; bozor rally holatida</i>	Analitik janrlarda ixchamlilik

Umumlashtirib aytganda, rus tilida **Adj+N** va appozitsiya o'qiluvchanlikni kuchaytiradi, o'zbek tilida **N+N** hamda izohlovchi birlik terminning aniq va me'yoriy ifodasini ta'minlaydi. Qisqartmalar har ikki tizimda sintaktik yadro vazifasini bajaradi; predikativ qo'llanish yangilik va tahliliy matnlarda dalil bayonini ixchamlashtiradi. Shunga ko'ra, **RU ↔ UZ** o'girishda **Adj+N** → **N+N** modeliga o'tish, appozitsion juftlikni saqlash hamda ot markazli konstruksiyalarga tayangan tarjima strategiyasi eng barqaror va amaliy yechim sifatida tavsiya etiladi.

Natijalar. Korpus kuzatuvlari iqtisodiy anglitsizmlarning ikki tilda ham asosan ot markazli konstruksiyalar orqali barqarorlashayotganini ko'rsatdi: kompozitsion modellarning ustuvorligi, qisqartmalarning yadro sifatidagi faoliyati va qisqartma-to'liq nomdan tuzilgan appozitsion juftliklarning keng ishlatilishi muntazam qayd etildi. Darhaqiqat, bu holat terminologik aniqlikni oshiradi va matnni ixchamlashtiradi.

Rus tilida **Adj+N** hamda **N+N** (ko'pincha appozitiv yaqinlashuv bilan) modellari yetakchi ko'rinish oldi: *валютный своп, дивидендная доходность; индекс PMI, рейтинг S&P* kabi birliklar shuni tasdiqlaydi. Farqli o'laroq, o'zbek tilida **N+N** tipidagi ot birikmasi va izohlovchi birlik ustun: *valyuta svopi, fyuchers shartnomasi; PMI indeksi, S&P reytingi*. Xolbuki, qisqartma va to'liq atama o'rni matn ehtiyojidan kelib chiqib almashadi: *yalpi ichki mahsulot (YAIM) / YAIM (yalpi ichki mahsulot)*.

Appozitsiya eng barqaror modellar qatoridan o'rin oldi. Chunonchi, statistik ko'rsatkichlar va reyting birliklarida (*PMI, MSCI, S&P, CPI*) qisqartma-to'liq nom juftligi terminni tez identifikatsiya qiladi: rus tilida *индекс PMI упал ниже 50 пунктов*, o'zbek tilida *PMI indeksi 50 ball pastiga tushdi*. Binobarin, appozitsion yechim referensni aniqlab, o'qiluvchanlikni mustahkamlaydi.

Predikativ qo'llanish ham faol zona sifatida namoyon bo'ldi. Vaholanki, yangilik va analitik tekstlarda anglitsizm kesim pozitsiyasida kelib, tezisni lo'nda ifodalaydi: rus tilida *IPO состоялось; рынок в ралли*, o'zbek tilida *IPO muvaffaqiyatli o'tdi; bozor rally holatida*. Kontekst mavjud bo'lganda bunday nomlash izohsiz ham yetarli bo'ldi.

Bog'lanish vositalarida til tizimlari o'ziga xos yo'l tutadi: rus tilida predlogli konstruksiyalar (*опционы на нефть, налог на прибыль, своп по ставке*), o'zbek tilida esa kelishik qo'shimchalari va izohlovchi birlik (*neft bo'yicha opsionlar, foyda solig'i, stavka bo'yicha svop*) ustuvor. Bosh-tobe munosabatida yadro odatda anglitsizmning o'zi (*svop*,

derivativ, indeks), tobe komponent esa sohaga yoki parametrqa ishora qiladi (valyuta, stavka, bozor).

Abbreviaturalar – IPO, ETF, ESG, GDP/BBП/YAIM, CPI, PMI – ikki tilda ham ot yadro vazifasini bajardi: rus tilida ESG-требования усилились; BBП вырос, o'zbek tilida ESG talablari kuchaydi; YAIM oshdi. Darhaqiqat, sarlavha va lead gaplarda qisqartmalar gap boshiga chiqib, informatsion fokusni tortadi.

Morfosintaktik moslashuv erkin kechadi. Ko'plik va kelishik ko'rsatkichlari rus tilida свопы/свопов; индекса/индексы, o'zbek tilida svoplar/svopning; indekslar/indeksni tarzida qo'llandi. Atributivlashda rus tilida -ный/-ой modeli (фьючерсный контракт), o'zbek tilida esa izohlovchi birlik (fyuchers shartnomasi) izchil ishladi.

Variantlilik masalasida janr va auditoriya ta'siri sezilarli. Cash flow atamasi rus tilida кеш-флоу/денежный поток, o'zbek tilida naqd pul oqimi/cash flow shakllarida almashti. Holbuki, rasmiy-huquqiy va statistik matnlarda qisqartma + izoh (yoki aksincha) sxemasi tez me'yorlashdi, OAV hamda tahliliy yozuvlarda qisqartma ko'pincha mustaqil yadroga aylandi.

RU ↔ UZ o'g'irishda eng ishonchli strategiya – appozitsion juftlikni saqlash (индекс PMI → PMI indeksi) va Adj+N → N+N mosligi (валютный своп → valyuta svopi; дивидендная доходность → dividend rentabelligi). Predikativ yechimlar esa mazmunni ixcham uzatish imkonini beradi (IPO состоялось → IPO muvaffaqiyatli o'tdi). Shunga ko'ra, ikkala tilda ham qisqartmalarni yadro sifatida tutish, appozitsiyani uslubiy tayanch sifatida qo'llash hamda ot birikmalariga tayangan modellardan foydalanish amaliy natijada eng barqaror va aniq yechim bo'lib chiqdi.

Xulosa. Muxtasar qilib aytganda, iqtisodiy anglitsizmlar rus tilida asosan Adj+N va appozitiv N+N, o'zbek tilida esa N+N hamda izohlovchi birlik asosida moslashadi. Zero qisqartmalar (PMI, CPI, ESG, YAIM va b.) ko'pincha yadro vazifasini bajaradi, appozitsiya esa terminni tez aniqlaydi; darhaqiqat, yangilik va tahliliy janrlarda predikativ qo'llanish (IPO muvaffaqiyatli o'tdi) tezisni ixcham ifodalaydi. Rus tilida predlogli qurilmalar, o'zbek tilida kelishik shakllari va "bo'yicha" konstruksiyasi barqaror qo'llanadi. Chunonchi, валютный своп → valyuta svopi, индекс PMI → PMI indeksi mos keladi. Binobarin, tarjimada Adj+N → N+N o'g'irish, appozitsion juftlikni saqlash va qisqartmalarni yadro sifatida tutish maqsadga muvofiq; keyingi bosqichda korpus asosida tez-tezlik hamda janrlararo farqlarni sinchiklab tahlil etish lozim.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Жеребило Т.В. Словарь лингвистических терминов. – 5-е изд., испр. и доп. – Назрань: «Пилигрим», 2010. – 486 с.
2. Логинова З.С. Англицизмы в спортивной терминологии русского языка: дис. ... канд. филол. наук. – Ташкент, 1978. – 181 с.
3. Морозова И.О. Англицизмы в современном русском студенческом сленге: сопоставительное исследование на материале английского и русского языков: автореф. дис. ... канд. филол. наук. – Пятигорск, 2006. – 18 с.
4. Найдёнова Н. Runglish. – СПб.: СПбКО, 2010. – 100 с.
5. Селиванова М.С. Семантическая адаптация англицизмов в русском языке: дис. ... канд. филол. наук. – Великий Новгород, 2007. – 45 с.
6. Ходжагельдыев Б. Д., Шурупова О. С. Русский с английским привкусом: развитие русского языка в эпоху глобализации. – М.: Библио-Глобус, 2017. – 348 с.

7. A dictionary of European Anglicisms: a usage dictionary of Anglicisms in sixteen European languages. – Oxford: Oxford University Press, 2001. – 351 c.
8. Abecassis M. Manfred Görlach. English Words Abroad // Lexikos. – 2004. – № 14. – P. 408-410.
9. Étiemble R. Parlez-vous franglais? – Paris: Gallimard, 1964. – 398 c.
10. García C. L., Pulcini V. Anglicisms in domain-specific discourse: fashion, leisure and entertainment // Revista de Lenguas para Fines Específicos. – 2018. – Vol. 24, no. 1. – P.10-17.
11. Görlach M. English Words Abroad. – Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2003. – 188 p.
12. Gottlieb H. Anglicism and Translation // In and Out of English: for Better, for Worse? / ed. by G.M.Anderman, M.Rogers. – Clevedon: Multilingual Matters, 2005. – P.161-184.
13. Introduction. Studying Anglicisms // Anglicisms in Europe: Linguistic Diversity in a Global Context / ed. by R. Fischer. – Cambridge: Cambridge Scholars Publishing, 2008. – 350 p.
14. Planchon C. Anglicisms and Online Journalism: Frequency and Patterns of Usage // Belais Inféis. – 2014. – Vol. 3, No. 2. – P.43-61.
15. Qodirova M. Ingliz biznes diskursini tartibga solishda pragmatik konventsionallikning roli //news of the nuuz. – 2024. – т. 1. – №. 1.9. 1. – С.306-308.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/9 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).